

ЕФЕКТИВНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ДЕТСКА ГРАДИНА – СЕМЕЙСТВО -СЪВРЕМЕННИ АСПЕКТИ НА ПРОБЛЕМА

Всеизвестен е изразът, че най-значимо е възпитанието в първите 7 години от живота на човека. Всичко научено и преживяно в този период пуска най-дълбоки корени и остава трайно в съзнанието и поведението на зрелия човек. А това е времето и на семейното възпитание, част от което протича и в предучилищните заведения. Тази е причината за особеното внимание към проблема за семейството и неговото решаващо влияние във формирането на младото поколение.

Семейството има най-голямо влияние върху развитието и възпитанието на децата и родителите са техните първи възпитатели.

Реализацията на актуалната задача за оптимизиране на взаимодействието детска градина – семейство предполага проучване на представите на родители и педагози за себе си и едни за други и на отношението им към формите, методите и средствата на сътрудничество. Наличните частни експериментални проучвания показват, че родителите обикновено са удовлетворени от сътрудничеството с конкретните педагози, отколкото от взаимодействието с детската градина като цяло. Това е така, защото реалните сфери на сътрудничество са свързани със ситуативните поводи относно поведението на детето в рамките на деня (режим, занимания, успехи, проблеми, конфликти с връстниците) и организационните форми (какво да се научи и донесе от дома, финанси). По този начин формата „поддържане на постоянна и системна връзка” става повече постоянна, отколкото системно-съдържателна.

За да се помага всички действия и отношения в детската градина да бъдат в полза на детето и да не противоречат на ценностната му система, изградена в семейството, е необходима действена връзка между семейството и детската градина. Това предполага съвместни координирани действия на двете институции.

Качеството на българското предучилищно образование зависи в определяща степен от съответствието му с европейския образователен модел, визиращ философията и стратегическите послания на процеса „Учене през целия живот”. Реализирането на тази концепция има своите основания и приоритети в периода на предучилищното детство, защото той е първоосновен за полагане началото на личностната идентичност и развитие.

Има много начини за общуване със семейството и за осигуряване на неговото по-активно участие във възпитанието на детето. Съществуват разнообразни форми, средства, подходи, стратегии, които отговарят на потребностите на различните семейства:

Времето, когато родителите водят или вземат детето от градината.

Съобщения и бележници – размяната на съобщения е резултатно средство за осигуряване на непрекъснато общуване.

Таблата за съобщения са друг начин за размяна на информация.

Бюлетините също са добър начин и средство за връзка със семейството.

Консултации – те са с продължителност 30–40 мин., в удобно за родителите време.

Родителските срещи са утвърдена форма за общуването.

Открити моменти от живота на детето в детската градина – учебни ситуации, празници и развлечения, „отворени врати” за родителите във всеки удобен за тях момент от режима.

Отчет – трябва да е написан в позитивен тон, като се акцентира на силните страни, а проблемите да се посочват пряко и обективно.

Посещения по домовете е много полезна практика, но за съжаление намира по-малко място в общуването.

За да остане детската градина естествена среда, обуславяща развитието на духовните потребности и интереси на детето, е необходимо утвърждаване тенденция за тясно сътрудничество между семейството и детската градина. Отношенията между родители и учители да се изгражда на основата на разбирателство, единомислие и непрекъснато общуване и взаимодействие в името на детето.

Целенасочената съвместна дейност между детската градина и семейството осигурява единен подход в разкриването на обкръжаващия детето свят и постоянна взаимна информация за цялостното развитие на детето, за неговите интереси, потребности и поведение.

През времето, когато семейството е приемано като основна клетка на обществото, създаването, отглеждането, формирането, развитието на децата е било основно тяхно право и задължение. Това най-добре е отразено от сентенцията „Каквото семейството, такива и децата”. Тогава основната част от времето децата са прекарвали в дома, в семейния труд под прякото ръководство на своите родители, във взаимоотношения с братя, сестри, роднини. Детската градина по-късно се явява като нещо допълнително, съпътстващо усилията на семейството за формиране и развиване на децата и до голяма степен съобразено и подчинено на тях.

Кризата и разпадът на патриархалното семейство, динамиката в развитието на науката, новите социални реалности водят до съществени промени в съвременното семейство. Родителите, за да могат изцяло да се отдадат на своите обществени задължения, прехвърлят грижите за децата си на предучилищните възпитателно-образователни заведения. Детската градина като институция осигурява правото на всяко дете да расте и да се възпитава в комфортна социално-педагогическа среда, отговаряща на съвременните здравно-хигиенни изисквания, но тя далеч не може да замени семейната среда. Връзката между детската градина и семейството става обективна необходимост. Без нея е невъзможно формирането на личността на подрастващите.

Детската градина и семейството, макар и да имат обща цел – възпитанието на детската личност, често действат автономно, независимо едни от други. Проблемите, изникващи пред родителите в процеса на възпитанието на децата, растат непрекъснато.

Много често те не намират начините за тяхното правилно разрешение. Разнообразните наставления, давани от хора „с опит”, не винаги способстват за разрешаването на определен проблем и тогава е нужно да се потърси конкретна методическа помощ за децата в лицето на учителите. Но родителите нямат време за срещи и разговори. Затънали в житейски и служебни проблеми, подминават с пренебрежение различните предложени форми за сътрудничество с детската градина. Семейството се отличава с относителна „пасивност”. В отношенията си винаги е организиращият фактор, приемайки безкритично предлаганото съдържание, методи и форми на работа. Как то може да се превърне в реална инициативна страна на взаимодействието при непрекъснато повишаване на педагогическата си култура?

Днес изключително актуален е въпросът за взаимодействието между детска градина и семейство, защото пред тези две възпитателни институции стои една обща цел – формирането на личността на детето. Особено важно е да се знае как се възприема възпитателно-образователната работа в детската градина от родителите. Какви са техните препоръки, в какви насоки биха искали да им помогне детското заведение, от какво са доволни и недоволни при възпитанието на децата.

Семейството е групата, в която човек израства. То помага да определим отношението към себе си и към другите. В семейството се формират първоначалните представи на човека за света. Предопределят се в значителна степен и посоките на социалното му развитие. Семейството има основна и много важна роля за оцеляването и развитието на децата.

Семействата са различни, както са различни и хората, които ги образуват. В зависимост от членовете, от които се състои семейството, се разграничават основни и разширени семейства. Семействата също биват пълни и непълни.

Развитието на детето от предучилищна възраст се осъществява под влиянието на различни и постоянно променящи се биологични и социални, вътрешни и външни фактори, сред които основна роля играят семейството, детската градина и индивидуалният стил на дейност и поведение.

Формите на педагогическо взаимодействие с родителите на децата са многообразни, ежедневни и периодични (консултации и информация на родителите за учебно-възпитателната дейност, родителски срещи, открити уроци, тържества и т.н.).

Организирането и стимулирането на взаимодействието между детската градина и семейството е от изключително значение, защото:

- семейните отношения и семейното възпитание са част от обществения живот и се влияят от социално-икономическите промени;
- семейството се явява важен възпитателен институт, а майката и бащата – естествени учители на своите деца. Родителите въздействат върху развитието на детската личност със своите знания, система от ценности и модели на поведение. В семейството се осъществява първоначално практическо овладяване на морала и на правилата, регулиращи човешкото общество;

- огромно е значението на родителската любов и на емоционалната връзка между родители и деца. Семейната атмосфера в най-голяма степен благоприятства интелектуалното и духовното обогатяване на личността, съдейства за развитието на самосъзнанието и самовъзприятието на малкото дете.

Очевидно е, че индивидуализирането и оптимизирането на педагогическото взаимодействие е невъзможно без информация за:

- структурата и съдържанието на семейните отношения и статуса на детето в семейството;
- семейната атмосфера и емоционалното благополучие на детето у дома;
- особеностите на семейната култура, етническата принадлежност и професионалната реализация на родителите;
- доминиращия тип на възпитание в семейството;
- нивото на знания и умения, проявени интереси и способности на детето до постъпването му в детската градина;
- здравословното състояние на детето;
- предпочитаните и неpreferираните храни...

Всичко това налага необходимостта от търсене на нови начини за постоянни и ефективни контакти с близките на детето (важно е да се отбележи, че понятието семейство трябва да се разглежда по-широко от традиционното майка – баща – дете).

Традиционният подход е подпомагане на семейството във възпитанието на децата чрез педагогическа просвета на родителите. Такава постановка на проблема автоматически регламентира отношенията между педагози и родители като отношения между знаещи и можещи, от една страна, и некомпетентни и безпомощни, от друга страна. Очевидна е пасивната роля, която се отрежда на най-близките на детето, посещаващо детската градина, спрямо тази на неговите учители. За да се преодолее този стереотип, е необходимо да се привлече и признае помощта на родителите като непосредствени участници в ежедневието на детската градина. Не става дума за т.нар. открити дни за посещения, празненства или родителски срещи. Тези форми на работа, разбира се, имат своето значение, но ефектът им може многократно да се увеличи, ако от зрители близките на детето се превърнат в помощници на педагога, ако от получаващи информация те самите станат източник на идеи, знания, опит.

Най-добрият начин за оказване подкрепа на детето и родителите му е разбирането за неповторимата ситуация в семейството и непрекъснатото сътрудничество с него. При наличие на ефективно взаимодействие възрастните – родители и педагози – взаимно и ползотворно се влияят и допълват в изпълнение на своите социални роли и функции, което носи много положителни моменти. Ето и най-важните от тях.

За детето:

- облекчава се адаптацията при прехода от домашна обстановка към условията в детската градина;
- засилва се чувството за сигурност и за емоционален комфорт;
- стимулира се активността и индивидуалната изява;
- компенсира се дефицитът от общуване с работещи родители;
- засилва се мъжкото присъствие в детската градина (татковците)
- обогатява се социалният опит...

За родителите:

- разбират по-добре своите деца, сравнявайки ги с връстниците им;
- овладяват конкретни способности за общуване с децата в разнообразни дейности;
- приемат от нова позиция работата на педагога, нараства доверието към него;
- опознават съдържанието на педагогическия процес и на ежедневието в детската градина;
- повишават своята педагогическа компетентност и я пренасят въкъщи;
- разчупват закостенели стереотипи за семейното възпитание;
- обменят информация не само с педагога, но и помежду си;
- добиват по-голямо самочувствие като особено важни възпитатели на своите деца;
- укрепват родителската общност като важна институция...

За педагога:

- използва идеите, знанията и професионалния опит на родителите за обогатяване на живота в групата;
- стимулиран е в търсенето и прилагането на различни стратегии (формални и неформални) за общуване с родители и с техните деца;
- разбира по-добре децата, опознавайки близките им;

- осъществява взаимен обмен на информация с родителите за индивидуалните особености на всяко дете;
- използва непосредствената помощ на родителите в педагогическия процес;
- разчита на съдействието на родителите при възникнали инциденти, проблеми...

Непрекъснатото сътрудничество и взаимният обмен на информация с родителите са възможни, ако педагогът умее:

- ефективно да говори;
- ефективно да слуша;
- да бъде позитивен.

А това означава високо ниво на комуникативни умения, гъвкаво използване на разнообразни способности за общуване, отчитане на чувствата, преживяванията и очакванията, изразени (или замаскирани) в поведението на родителите.

За постигането на тази цел е важно още в началните етапи на педагогическата практика да се опита:

- да се проучат различни модели на семейни отношения и тяхното влияние върху поведението на децата (чрез наблюдения на игри, анализ на детски рисунки и разкази, беседи и анкети с деца, родители, учители...);
- да се изпробва и оцени ефективността на различни модели за общуване с деца и родители, с оглед на доминиращия емоционален тон (доброжелателност и уважение, разбиране и съпричастност, лична ангажираност в обръщенията, изискванията, оценките...);
- да се обмислят и приложат конкретни подходи за неформални контакти с определена цел (събиране на първоначална информация за ново дете, обсъждане на възникнал инцидент, стимулиране интереса на родителите към различни детски дейности и т.н.).

Всичко това е много важно както за родителите, така и за педагозите, но най-вече за децата.

Семейството, като уникална възпитателна среда, и детското заведение, като специфичен възпитателен феномен, не трябва да се противопоставят, нито да се схващат като взаимнозамменяеми. Те трябва да бъдат равнопоставени и разглеждани като взаимодопълващи се, защото дават на детето това, което е необходимо за правилното му личностно развитие.

Взаимодействието между детската градина и семейството трябва все повече да се усъвършенства, за да убедим родителите, че при нас децата се развиват и живеят щастливо.

ЛИТЕРАТУРА

Колева, И. Етнопсихологопедагогически модел на взаимодействието дете – учител – родител. С., ФВ, 20